

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 11:00 uur d.d. **12 mei 2020**– 11:00 uur d.d. **13 mei 2020**

(BZK) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie.

10.2e

NB: de ringen staan onderaan.

Samenvatting

- Vanochtend worden de kranten minder gedomineerd door corona-nieuws. Andere onderwerpen krijgen ruimschoots aandacht op de voorpagina's, en in de achtergrondstukken, waaronder het surfongeluk gisteren in Scheveningen en twintig jaar na de vuurwerkramp in Enschede.
- Daarnaast blijven media ook vandaag volop kijken naar de situatie in het buitenland. Schrikbeelden uit Zuid-Korea waar het virus weer oplaait in Seoul nadat het uitgaansleven weer was geopend. Angst voor een tweede golf is nooit ver weg in veel landen en heeft ook effect op Nederland: "Krijgen we hier óók een tweede golf als er meer versoepelingen worden doorgevoerd?"
- Denenmarken wordt specifiek uitgelicht; 'het land dat als eerste de lockdown versoepelde'. De voorlopige conclusie is dat die versoepelingen niet hebben geleid tot extra besmettingen. De R is in de eerste week van mei 0.7. 'Het kan een geruststelling zijn voor de rest van Europa, waar nu ook land voor land de scholen langzaam weer opengaan', schrijft AD.
- Verder wordt de vraag 'wat doen we met de zomervakantie?' steeds vaker gesteld. De EC presenteert vandaag drie aanbevelingen hoe het toerismeseizoen toch kan doorgaan. Telegraaf meldt dat Nederlandse reisorganisaties, groot en klein, samen met de luchtvaart druk bezig zijn om vakantievluchten naar Zuid-Europa te herstarten, blijkt uit een rondvraag onder ANVR-touroperators. De Volkskrant spreekt van een 'ontembare reislust'.
- Extra focus op de vleessector. FNV vindt dat er hard moet worden ingegrepen in de vleessector om coronabesmettingen te voorkomen. Dit laat de vakbond weten naar aanleiding van een enquête onder 1.500 leden in de vleesverwerkende industrie. Honderd leden hebben de enquête ingevuld. 70% geeft aan dat hun collega's zich niet aan de maatregelen houden.
- De vleessector zelf ontkent. Tegen AD zegt de Centrale Organisatie voor de Vleessector juist dat de 12.000 medewerkers in Nederlandse slachterijen zo snel mogelijk moeten worden getest op corona. "Ook wij staan in de frontlinie."
- Trouw opent met een (nieuwe) waarschuwing van medisch-specialisten. Uit angst voor besmetting met het coronavirus gaan patiënten met ernstige klachten minder vaak naar een arts. De Federatie Medisch Specialisten vreest dat de schade voor de gezondheid groot is en komt deze week met een voorlichtingsvideo. De boodschap: de zorg is veilig, bel gerust uw arts; mogelijke covid-19-patiënten worden gescheiden opgevangen; de kans op besmetting in het ziekenhuis is klein.
- Trimbos en MIND stellen o.b.v. onderzoek onder een panel dat de psychische klachten bij mensen met ernstige psychiatrische problemen sinds de crisis zijn toegenomen. 40 procent zou meer klachten ervaren.
- In de media nog steeds veel aandacht voor het schrappen van de ontslagboete. Er klinkt meer begrip: het is niet langer te verantwoorden om miljarden aan belastinggeld uit te geven voor het behoud van banen, waarvan je al weet dat die niet te redden zijn. Asscher (PvdA) is juist kritisch en zegt het tweede pakket niet te steunen als bedrijven én steun krijgen én mogen reorganiseren. Coalitiepartijen pleiten voor meer maatwerk
- KvK verwacht o.b.v. een enquête dat meer dan een kwart van de Nederlandse ondernemers verwacht in de problemen te komen door aanpassingen aan de 1,5 metereconomie.

Karakterisering berichtgeving

- Media verwachten geen grote, nieuwe aankondigingen vanuit de MCCb. Volgende week neemt het kabinet waarschijnlijk een besluit over de opening van de middelbare scholen op 1 juni. Ook zouden dan cafés en restaurants weer beperkt mogen opengaan, net als musea, theaters en concertzalen, schrijft De Telegraaf.
- NOS-journaal vanochtend: 'Minister Van Rijn spreekt vanmiddag met de KNVB; die wil weer snel kunnen beginnen met voetballen, maar Van Rijn wil nog even wachten'.
- Media schrijven over ECB-hoofdeconoom Philip Lane die verwacht dat het dieptepunt van de coronacrisis is bereikt en dat over enkele maanden de economie verbetert. Maar hoe groot de schade voor het bedrijfsleven en consumenten zal zijn, "blijft nog ongewis" aldus Lane.
- De uitspraken van minister Van Rijn na zijn gesprek met de sportschoolbranche wordt breed opgepikt door de media. Die schrijven dat Van Rijn 'bereid is te kijken naar extra maatregelen die sportscholen kunnen nemen en hier advies over zal inwinnen bij het OMT'.
- Volkskrant laat psychologen aan het woord die stellen dat vakantie echt nodig is. 'Onze wereld is door Corona kleiner geworden; vakantie maakt het blikveld weer groter en ruimt het hoofd op'.
- Hoogleraar bestuur van de gezondheidszorg Pauline Meurs schrijft in haar vaste column in het FD dat 'IC-zorg altijd beschikbaar moet zijn en collectief moet worden gefinancierd'.
- Vandaag in de commentaren en opiniestukken aandacht voor het schrappen van de ontslagboete, maar ook voor cultuur en hoger onderwijs.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Scenario's

- ECB-hoofdeconoom Lane zegt dat door de coronacrisis de ECB alle registers moet opentrekken om de economie van de eurozone op de been te houden. Maar overheden moeten volgens hem meer doen en is daarom een voorstander van 'corona-bonds', gezamenlijk uitgegeven obligaties. Uiteindelijk leiden die tot een hogere welvaart in de eurozone, denkt Lane: "Daar heeft Nederland ook iets aan." De ECB rekent op een economische krimp van 5 tot 12% voor de eurolanden.
- IMF vreest dat de wereldeconomie dit jaar nog harder wordt geraakt door de coronacrisis dan eerder gedacht. Directeur Georgieva zegt dat verschillende landen nu cijfers aanleveren die slechter zijn dan "onze toch al pessimistische verwachtingen".

Schade

- Uit angst voor besmetting met het virus gaan patiënten met hartklachten of mogelijke kanker minder vaak naar een arts. De gezondheidsschade kan groot zijn, waarschuwt de Federatie Medisch Specialisten op de voorpagina in Trouw. Ze hebben een voorlichtingsvideo gemaakt met de boodschap: de zorg is veilig, bel gerust uw arts. In zeker één geval is een patiënt overleden aan een hartaanval, nadat hij 112 niet durfde te bellen, weet Anke Vervoord, directeur van de Harteraad, een organisatie voor hartpatiënten. Volgens de Nederlandse Vereniging voor Cardiologie ligt het aantal patiënten dat zich met acute hartklachten bij een arts meldt 25% lager dan normaal. Begin april was dat zelfs 50%. Vanwege die percentages noemt Vervoord het 'aannemelijk' dat er meer dodelijke slachtoffers zijn gevallen.
- Trimbos en MIND stellen o.b.v. onderzoek onder een panel dat de psychische klachten bij mensen met ernstige psychiatrische problemen sinds de crisis zijn toegenomen. 40% zou meer klachten ervaren. Mensen met een psychose ervaren evenveel of zelfs minder psychische klachten vanwege de rust, vermindering van prikkels en (sociale) stress. Ook zouden leden vinden dat de hulpverlening te kort schiet. Hans Kroon van Trimbos en Nic Vos de Wael van MIND maken zich zorgen wat de coronacrisis op lange termijn doet.
- Noodfonds noodzakelijk voor zwaar getroffen passagiersvaart.

Informatiebehoefte

- EC presenteert plan voor het hervatten van het toerisme in Europa deze zomer. Het bevat onder meer duidelijke richtlijnen voor mondkapjes en voorschriften voor terminals, bussen en vliegtuigen. In de eerste

fase van versoepeling mogen lidstaten selectief zijn. De Commissie vindt dat consumenten hun geld terug moeten kunnen krijgen als hun geboekte vliegreis is geschrapt. Consumentenbond is blij met de toerisme plannen van EC.

- Vragen die gesteld worden: repatriëring en de mogelijkheid van vakantie-reizen.
- Het ebolamedicijn remdesivir mag ook in Europa vaker worden gebruikt. Het Europees geneesmiddelenagentschap EMA heeft besloten dat het nu ook beschikbaar wordt voor patiënten die niet aan de beademing liggen.
- Sekswerkers schrijven een brandbrief aan ministers De Jonge en Koolmees over het ontbreken van financiële ondersteuning nu ze vanwege de coronacrisis niet mogen werken. Zij voelen zich uitgesloten van coronahulp. Dat stelt SekswerkExpertise, het platform voor positieverbetering
- Welke branches komen in aanmerking voor financiële steun bij het tweede economische noodpakket?
- Wordt de 'ontslagboete' geschrapt in het tweede noodpakket?
- FNV meldt op basis van een steekproef onder werknemers dat in de ruim driehonderd bedrijven niet altijd coronaproof kan worden gewerkt.
- ABU meldt, dat het aantal uren dat door uitzendkrachten is gewerkt, is in april met 24% gedaald. De sterkste daling van het aantal gewerkte uren was in de technische sector. Daar werd 36% minder gewerkt.
- Vacaturesite Indeed meldt dat het aantal vacatures sinds begin april verder is gedaald. Begin april was er nog bijna een kwart minder vacatures dan vorig jaar, inmiddels gaat het om ruim een derde.
- RAI Vereniging meldt op basis van onderzoek uitgevoerd door Maurice de Hond, dat ook na de coronacrisis veel werknemers thuis willen blijven werken. Voor de coronacrisis werkte al zo'n 6% thuis. Dat aantal zal stijgen naar 26% als de coronacrisis eenmaal voorbij is.
- De metaalsector verwacht flinke klappen later dit jaar. 80% van de bedrijven in deze sector ondervindt nu al problemen en meer dan 40% maakt gebruik van de NOW-regeling om het hoofd boven water te houden.
- ING meldt op Twitter dat een kwart van alle uitzendbedrijven inmiddels gebruik maakt van de NOW-regeling.
- KvK meldt o.b.v. een enquête onder 5.000 ondernemers dat een kwart van hen verwacht in problemen te komen door de 1,5-metereconomie, vooral uitbaters van cafés en restaurants en persoonlijke dienstverleners als kappers en rijinstructeurs. Tegelijkertijd verwacht twee derde van de ondervraagden zeker of waarschijnlijk wel te overleven in de 1,5-metereconomie.
- Detailhandel Nederland stelt op basis van onderzoek, dat veel winkelbedrijven in de problemen komen, omdat zij geen afspraken met de verhuurders van het winkelpand konden maken over lastenverlichting of een betaalpauze.
- 60% van de Nederlandse ondernemers in het buitenland ervaart groeiende handelsbarrières, blijkt uit onderzoek van NLinBusiness. Ondernemers krijgen moeilijk toegang tot de steunmaatregelen in de landen waar zij actief zijn. Ze ervaren ook niet dat de Nederlandse overheid iets voor ze betekent.
- De coronacrisis vormt indirect een reële bedreiging voor de continuïteit en beschikbaarheid van vitale softwaresystemen voor het bedrijfsleven. Mkb'ers zijn voor hun essentiële software vaak afhankelijk van externe softwarebouwers. Vallen die om, dan kunnen curatoren softwaresystemen lamleggen, waardoor bedrijven deels stilvallen. Dat zeggen verschillende experts tegen het FD.
- Duizenden Nederlandse ondernemers die net over de grens in Duitsland of België wonen, kunnen nergens aankloppen voor steun om de coronacrisis door te komen. Ze vallen tussen wal en schip, volgens Smeets, die het cultuurblad Zuiderlucht vanuit Maastricht uitbrengt.
- Het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart en Koninklijke BLN-Schuttevaer vragen het ministerie van EZK om een noodfonds voor de passagiersvaart. De eerste faillissementen zijn al te melden in deze sector.
- Vanmiddag spoeddebat in de TK over de examens in het voortgezet speciaal onderwijs
- 10 Utrechtse musea krijgen in aanloop naar hun heropening 100.000 euro van de Van Baaren-schichting, om de kosten van 1,5 meter-samenleving te dekken.
- Zes rijkscultuurfondsen hebben samen 15 miljoen euro gereserveerd voor onder meer gedupeerde kunstenaars, galeries en kleine musea.
- Philips levert medische beademingsapparatuur aan landen in de EU. Gisteren bereikte het bedrijf daarover een deal met de EC.

- Op social media negatieve reacties n.a.v. een eerder NOS- fragment vanuit een nagelstudio (11 mei) waar iemand een FFP2-masker draagt. Macrobioloog Wertheim: "Ik dacht dat kappers niet medische maskers zouden gebruiken? Hier een FFP2-masker in nagellak salon die wij alleen bijvoorbeeld bij uitzuigen van een beademde COVID patiënt gebruiken. Op NOS vanavond. Tsja." Marion Koopmans in een reactie op Twitter: "Tja, waarom zou je dat reserveren voor een verpleeghuis.....@HeimanW @AVIPNL @rivm @MinVWS"
- Verder op social media veel discussie over het feit dat het reproductiegetal van het coronavirus vooralsnog niet openbaar wordt gemaakt. "Waarom zouden u en ik het dan niet ook mogen weten?"

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Economie en bedrijfsleven

- Ryanair gaat vanaf 1 juli dagelijks duizend vluchten uitvoeren. De duizend vluchten zijn goed voor 40% van het vluchtschema dat Ryanair voor de coronacrisis aanhield.
- Werkgeversorganisatie AWWN meldt dat in nieuwe cao's die sinds het begin van de coronacrisis zijn afgesproken de lonen aanmerkelijk minder sterk stijgen dan de afgelopen tijd. Dat is een gevolg van 'de onzekerheid die de coronacrisis meebrengt over de economische positie van bedrijf of bedrijfstak'.
- Van Dijk (PvdA) roept het kabinet op om met een vangnet voor flexwerkers te komen. Volgens hem wachten flexwerkers al 4 weken en dat duurt te lang voor de meest kwetsbare groep op de arbeidsmarkt. De oproep wordt op sociale media veel gedeeld.

Vleessector

- FNV vindt dat er hard moet worden ingegrepen in de vleessector om coronabesmettingen te voorkomen. FNV hield een enquête onder 1500 leden in de vleesverwerkende industrie. 70% van de respondenten geeft aan dat collega's zich niet aan de maatregelen houden. De Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV), belangenbehartiger van werkgevers in de vleessector, vindt de oproep van de FNV niet terecht. Volgens de Inspectie SZW komen er weinig klachten binnen over de vleessector.
- Hilhorst van Wakker Dier stelt in een ingezonden brief in het AD dat de coronacrisis Nederland "met zijn intensieve veehouderij, een onheilspellende waarschuwing heeft gegeven". Volgens Hilhorst zijn "gevaarlijke zoönosen geen exclusief Chinese kwestie".

Toerisme

- Verschillende reisorganisaties maken plannen om vakantie deze zomer mogelijk te maken. Zij kijken daarbij naar de EC en het reisadvies van BZ en mikken daarom op juli tot september.
- ANVR verwacht deze zomer de helft minder reizigers en benadrukt dat er ook op vakantie niet aan de 1,5-metersamenleving kan worden getornd. Van Oostdam vraagt te wachten met het boeken van een vakantie tot half juni, onder meer vanwege het oordeel van BZ.
- Beneluxparlement werkt aan voorstellen om reizen tussen de 3 landen mogelijk te maken.

Sneltesten

- RIVM en de taskforce Serologie raden de sneltesten af. Ze spreken van 'schijnveiligheid.'
- Corendon komt met een sneltest op corona, ondanks felle kritiek

Scheepvaart

- KVNVR probeert aflossing van bemanningen weer mogelijk te maken

AZC

- Bewoners van het azc in Sneek die positief zijn getest op het coronavirus worden verplicht in isolatie geplaatst op de Willem Lodewijk Nassaukazerne in Zoutkamp.

Betekenisgeving

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Het aantal mensen dat dat vertrouwen heeft in de kabinetsaanpak schommelde lange tijd rond de 70% maar is nu gedaald naar 63%. Dat concludeert adviesbureau Citisens na een peiling onder ruim 2500 mensen. De meeste mensen zijn positief over de routekaart: 70% noemt de versoepeling goed. Ook voor het openen van middelbare scholen is veel steun. Het openen van de terrassen en bioscopen ziet ruim de helft van de mensen zitten. Maar die uitgewerkte routekaart roept ook vragen op. Mensen geven aan dat de overheid meer moet communiceren over mondkapjes.
- Viroloog Osterhaus stelt bij Op1 dat als het virus verder wordt doorgedrukt, je verder open kunt. Hij zegt dat de kans 'heel groot' is dat de cijfers omhooggaan net na juni (wijzend op onder meer het gedrag afgelopen weekend).

Steunmaatregelen

- MKB-Nederland wil dat de TOGS-regeling verder wordt uitgebreid, omdat er nog altijd sectoren ten onrechte buiten de boot vallen. Verder pleit voorzitter Vonhoff voor een regeling in het tweede noodpakket die nauwer aansluit op het werkelijke omzetverlies en de doorlopende vaste lasten voor ondernemers. Ook VNO-NCW wil dat in de volgende ronde het omzetverlies van bedrijven wordt vergoed, in plaats een subsidie op loonkosten.
- De coalitiepartijen willen meer maatwerk in de tweede ronde noodsteun voor bedrijven. "Toegesneden op de verschillende situaties waarin bedrijven verkeren", zegt Tielen (VVD).
- Asscher (PvdA) kondigt aan het tweede steunpakket niet te steunen wanneer de ontslagboete wordt geschrapt. Hij stelt in een interview in de Volkskrant: 'We moeten vasthouden aan de eis: hou mensen in dienst. Want als je aan de ene kant uit belastinggeld van de verpleegkundige het salaris laat betalen en tegelijk mensen ontslaat, zijn we niet goed bezig.'
- GroenLinks noemt het 'zorgwekkend' dat de boete bij ontslag verdwijnt. De partij wil bovendien dat bij een tweede steunpakket grote bedrijven en multinationals worden geholpen met leningen, in plaats van een gift.

Economie en bedrijfsleven

- FNV Horeca en CNV Vakmensen vinden het schrijnend dat medewerkers in de horeca niet zijn betrokken bij het opstellen van de richtlijnen waar kroegen en restaurants aan moeten voldoen als ze na 1 juni opengaan. De veiligheid van werknemers krijgt veel te weinig aandacht vinden ze.
- Het kabinet zou maatregelen moeten nemen om werknemers die hun baan verliezen ook financieel extra te steunen. CNV-voorzitter Fortuin pleit bijvoorbeeld voor een langere WW-uitkering, net als Van Rooijen (EK-50PLUS).
- 13% van de zzp'ers is ongerust dat ze de hypotheeklasten straks niet meer kunnen betalen. Uit een enquête van VEH blijkt dat veel huiseigenaren zich zorgen maken over hun financiële situatie, vooral zelfstandigen.
- De verkoop van auto's is fors gedaald. Zowel koop als verkoop moet worden gestimuleerd, vindt de branchevereniging.
- Fiscalisten van KPMG Meijburg& Co waarschuwen dat bedrijven die loonsubsidie hebben gekregen in de coronacrisis er in sommige gevallen rekening mee moeten houden dat ze een deel, of zelfs alle overheidssteun moeten terugbetalen. Zij spreken van een 'grote fout' in de NOW-regeling.

Opiniepeilingen

- Uit onderzoek van Deloitte blijkt dat 45% van de Nederlanders zegt zich veilig genoeg te voelen om naar de winkel te gaan. Nederlanders zijn van plan om minder vaak met het openbaar vervoer te reizen de komende drie maanden (66%) en slechts 21% van de Nederlanders zou in het vliegtuig stappen.

Onderwijs

- Hoogleraren maken zich zorgen over hun studenten. In een brief in NRC Next zeggen zij dat er is weinig oog is voor hun positie bij politici en in de publieke opinie, maar dat ook zij ernstig te lijden hebben onder de coronacrisis: stages kunnen niet binnen de geplande termijn worden voltooid.
- Lotte Jensen, hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis, schrijft in De Volkskrant dat de overheid wel miljarden overheeft voor KLM, maar dat het hoger onderwijs wel in kan leveren. Ze vindt dat "de bezuinigingsplannen" van het ministerie van OCW op een "wel heel ongelukkig moment verschijnen", omdat "universiteiten momenteel worstelen met de vraag hoe ze het onderwijs coronaproof kunnen maken."

Cultuur

- Hartman (dir. Wilminktheater) zegt niets te kunnen met de heropening van theaters. "Dertig man inclusief technici, de kassamedewerker, de kaartjescontroleur en de artiesten op het podium. Wat houd je dan nog over? Misschien kunnen we deze zomer een beetje experimenteren in een kleine setting. Maar ik verwacht niet dat we voor 1 september iets van een seizoen in gang kunnen zetten."

Milieu

- Publiekscampagne mondkapjes moet verstopte rioleringen voorkomen
- Voorstel voor afvalbakken voor gebruikte ov-mondkapjes

Sport

- Fitnessketen BigGym spant een rechtszaak aan tegen de Staat om eerdere openstelling te bewerkstelligen.

Justitie

- Advocaten stellen dat rechten van verdachten door coronamaatregelen onder druk staan. Eerder klonk deze kritiek al richting rechtbanken, maar nu ook meer richting de politie. Zo zijn spreekruimtes vaak klein en hangt er geen plexiglas tussen verdachte en advocaat. Daardoor worden de gesprekken tussen de advocaten en hun cliënten in veel gevallen een afweging tussen gezondheid en het recht op rechtsbijstand, zegt de NVSA.

Internationaal

- Werkgeversverenigingen vinden dat Nederlandse bedrijven die internationaal ondernemen 'in de kou' staan. Zij ondervinden weinig steun van (lokale) autoriteiten. Onder meer VNO-NCW en MKB-Nederland stellen dat ambassades de Nederlandse ondernemers te hulp moeten schieten.

Koninkrijksrelaties

- Volgens Antilliaanse media zijn er op Curaçao klachten van sectoren en diverse bedrijven gekomen dat ze tot nu toe niet hebben gekregen waarop ze gerekend hadden of dat ze zelfs nog helemaal geen uitkering hebben ontvangen. In een reactie zegt minister McWilliam dat zij juist veel positieve reacties krijgt van bedrijven die blij zijn met de NOW-tegemoetkoming.

SCP

- Putters (SCP) legt in NRC uit hoe zijn organisatie het kabinet op verschillende manieren adviseert over de coronacrisis: "Naarmate een crisis langer duurt, wordt de kans op wat wij het 'gekke-Henkie-syndroom' noemen groter: mensen die zich netjes aan de regels houden en zien dat anderen dat niet doen. Dat moet je als beleidsmaker heel goed in de gaten houden. En dan is het belangrijk om onderscheid te maken."

Wie is getroffen? (1^e ring)

Wie is betrokken? (2^e ring)

Wie voelt zich betrokken? (3^e ring)

- Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19
- Bedrijven die getroffen worden door de gevolgen van het virus of door de maatregelen.
- Bewoners zorginstellingen die geen bezoek mogen ontvangen.
- Patiënten mijden zorg uit angst voor corona
- Mensen met psychiatrische problemen
-
- Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders
- Ondernemers, werknemers en klanten van getroffen bedrijven
- Zorginstellingen en personeel
- Fitnessbranche
- Scholieren vso
- Sekswerkers
- Algemeen publiek
- Politici
- Epidemiologen en virologen